

Gabriel Boro

Carla Alexandra Anghel

Curs de drept civil

Partea generală

Ediția a 4-a, revizuită și adăugită

Editura

Hamangiu

CUPRINS

CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND DREPTUL CIVIL	1
<i>Secțiunea I. Definiția, rolul și principiile dreptului civil</i>	<i>1</i>
1. Definiția dreptului civil	1
1.1. Înțelesurile expresiei „drept civil”	1
1.2. Definiția dreptului civil, ca ramură de drept	1
1.3. Explicarea definiției dreptului civil, ca ramură de drept	2
2. Rolul dreptului civil	4
3. Principiile dreptului civil	5
3.1. Categoriile de principii ale dreptului civil	5
3.2. Principiile generale ale dreptului civil	6
4. Delimitarea dreptului civil	8
4.1. Criteriile delimitării	8
4.2. Delimitarea dreptului civil de alte ramuri de drept	9
<i>Secțiunea a II-a. Normele de drept civil</i>	<i>11</i>
1. Izvoarele (sursele) dreptului civil	11
1.1. Noțiuni	11
1.2. Legea (actele normative)	12
1.3. Uzanțele	13
1.4. Principiile generale ale dreptului	14
1.5. Precizări privind morala și jurisprudența	15
2. Clasificarea normelor de drept civil	17
2.1. Norme juridice civile dispozitive și norme juridice civile imperative	17
2.2. Norme juridice civile de ordine publică și norme juridice civile de ordine privată	19
2.3. Norme juridice civile generale și norme juridice civile speciale	19
3. Aplicarea legii civile (aplicarea normelor de drept civil)	20
3.1. Aplicarea legii civile în timp	21
3.1.1. Precizări introductive	21
3.1.2. Aspecte generale privind principiul neretroactivității legii civile	21
3.1.3. Aspecte generale privind aplicarea imediată a legii civile noi și ultraactivitatea legii vechi	23

3.1.4. Criteriul neretroactivității. <i>Facta praeterita, facta pendentia, facta futura</i>	27
3.1.5. Aplicarea în timp a Codului civil din 2009	30
3.2. Aplicarea legii civile în spațiu	49
3.3. Aplicarea legii civile asupra persoanelor	50
4. Interpretarea normelor de drept civil	50
4.1. Noțiunea și necesitatea interpretării normelor de drept civil	50
4.2. Clasificarea interpretării normelor de drept civil	53
4.2.1. Interpretarea oficială, interpretarea jurisdicțională și interpretarea neoficială	53
4.2.2. Interpretarea literală, interpretarea extensivă și interpretarea restrictivă	54
4.2.3. Interpretarea gramaticală, interpretarea sistematică, interpretarea istorico-teleologică, interpretarea logică și interpretarea prin analogie	56
4.2.3.1. Interpretarea gramaticală	56
4.2.3.2. Interpretarea sistematică	57
4.2.3.3. Interpretarea istorico-teleologică	58
4.2.3.4. Interpretarea logică	59
4.2.3.5. Metoda analogiei	64
CAPITOLUL AL II-LEA. RAPORTUL JURIDIC CIVIL	66
<i>Secțiunea I. Considerații generale privind raportul juridic civil</i>	<i>66</i>
1. Noțiunea și caracterele raportului juridic civil	66
1.1. Noțiunea și enumerarea caracterelor	66
1.2. Caracterul social al raportului juridic civil	66
1.3. Caracterul volițional al raportului juridic civil	67
1.4. Caracterul de raport juridic în care părțile au poziția de egalitate juridică	67
2. Structura raportului juridic civil	67
3. Izvoarele raportului juridic civil concret	68
3.1. Definiția izvorului raportului juridic civil concret	68
3.2. Corelația dintre norma juridică, raportul juridic civil abstract, raportul juridic civil concret și izvorul raportului juridic civil concret	68
3.3. Clasificarea izvoarelor raporturilor juridice civile concrete	68

<i>Secțiunea a II-a. Conținutul raportului juridic civil</i>	70
1. Considerații generale	70
2. Dreptul subiectiv civil	71
2.1. Definiție. Trăsături	71
2.2. Clasificarea drepturilor subiective civile	72
2.2.1. Drepturi subiective civile absolute și drepturi subiective civile relative	72
2.2.2. Drepturi subiective civile nepatrimoniale și drepturi subiective civile patrimoniale (drepturi reale și drepturi de creanță)	73
2.2.3. Drepturi subiective civile principale și drepturi subiective civile accesorii	76
2.2.4. Drepturi subiective civile pure și simple și drepturi subiective civile afectate de modalități	81
2.3. Exercitarea drepturilor subiective civile. Abuzul de drept	82
3. Obligația civilă	85
3.1. Noțiuni	85
3.2. Elementele raportului juridic obligațional	86
3.3. Izvoarele obligației civile	87
3.4. Clasificarea obligațiilor civile	87
3.4.1. Obligații de a da, obligații de a face și obligații de a nu face	87
3.4.2. Obligații civile pozitive și obligații civile negative	89
3.4.3. Obligații de rezultat și obligații de mijloace	90
3.4.4. Obligații civile obișnuite, obligații <i>scriptae in rem</i> și obligații <i>propter rem</i>	92
3.4.5. Obligații civile perfecte și obligații civile imperfecte	93
3.4.6. Alte clasificări	94
<i>Secțiunea a III-a. Obiectul raportului juridic civil. Bunurile</i>	95
1. Definiția obiectului raportului juridic civil	95
2. Bunurile	96
2.1. Noțiune. Corelația dintre bunuri și patrimoniu	96
2.2. Clasificarea bunurilor	97
2.2.1. Bunuri imobile și bunuri mobile	97
2.2.2. Bunuri aflate în circuitul civil și bunuri scoase din circuitul civil	100
2.2.3. Bunuri fungibile și bunuri nefungibile	101

2.2.4. Bunuri consumptibile și bunuri neconsumptibile	104
2.2.5. Bunuri frugifere și bunuri nefrugifere	105
2.2.6. Bunuri corporale și bunuri incorporeale	107
2.2.7. Bunuri divizibile și bunuri indivizibile	108
2.2.8. Bunuri principale și bunuri accesorii	109
2.2.9. Alte clasificări ale bunurilor	110
<i>Secțiunea a IV-a. Noțiuni generale privind părțile raportului</i>	
<i>juridic civil</i>	114
1. Categoriile subiectelor de drept civil	114
2. Determinarea, pluralitatea și schimbarea subiectelor raportului juridic civil	115
2.1. Determinarea subiectelor raportului juridic civil	115
2.2. Pluralitatea subiectelor raportului juridic civil	116
2.2.1. Precizări prelabile	116
2.2.2. Pluralitatea subiectelor în cazul raporturilor reale	117
2.2.3. Pluralitatea subiectelor în cazul raporturilor de creanță	118
2.2.3.1. Obligația divizibilă	119
2.2.3.2. Obligația solidară	122
2.2.3.3. Obligația indivizibilă	127
2.2.3.4. Comparație între obligația solidară și obligația indivizibilă	130
2.3. Schimbarea subiectelor raportului juridic civil	132
2.3.1. Precizări introductive	132
2.3.2. Schimbarea persoanei subiectului activ al raportului juridic obligațional (schimbarea creditorului)	133
2.3.3. Schimbarea persoanei subiectului pasiv al raportului juridic obligațional (schimbarea debitorului)	136
3. Aspecte generale privind capacitatea civilă	140
3.1. Noțiune	140
3.2. Capacitatea civilă a persoanei fizice	141
3.2.1. Capacitatea de folosință a persoanei fizice	141
3.2.2. Capacitatea de exercițiu a persoanei fizice	142
3.3. Capacitatea civilă a persoanei juridice	147
3.3.1. Capacitatea de folosință a persoanei juridice	147
3.3.2. Capacitatea de exercițiu a persoanei juridice	148

CAPITOLUL AL III-LEA. ACTUL JURIDIC CIVIL 150*Secțiunea I. Definiția și clasificarea actelor juridice civile* 150

1. Definiția actului juridic civil 150

2. Clasificarea actelor juridice civile 150

2.1. Acte juridice unilaterale, acte juridice bilaterale și
acte juridice plurilaterale 1512.2. Acte juridice cu titlu oneros și acte juridice cu titlu
gratuit 1532.3. Acte juridice constitutive, acte juridice translativ și
acte juridice declarative 1562.4. Acte juridice de conservare, acte juridice
de administrare
și acte juridice de dispoziție 1582.5. Acte juridice consensuale, acte juridice solemne (formale)
și acte juridice reale 1602.6. Acte juridice patrimoniale și acte juridice
nepatrimoniale 1622.7. Acte juridice civile cu executare dintr-o dată (*uno actu*)
și acte juridice civile cu executare continuă
sau succesivă 1622.8. Acte juridice civile principale și acte juridice civile
accesorii 1642.9. Acte juridice civile strict personale (*intuitu personae*)
și acte juridice civile care pot fi încheiate și
prin reprezentant 1652.10. Acte juridice civile între vii (*inter vivos*) și acte juridice
civile pentru cauză de moarte (*mortis causa*) 1662.11. Acte juridice civile subiective și acte juridice civile
condiție 1662.12. Acte juridice civile pure și simple și acte juridice
civile afectate de modalități 1682.13. Acte juridice civile cauzale și acte juridice civile
abstracte 1692.14. Acte juridice civile numite și acte juridice civile
nenumite 169*Secțiunea a II-a. Condițiile actului juridic civil* 171*Subsecțiunea I. Noțiunea și clasificarea condițiilor
actului juridic civil* 171

1. Noțiune 171

2. Clasificarea condițiilor actului juridic civil	171
<i>Subsecțiunea a II-a. Capacitatea de a încheia actul juridic civil</i>	172
1. Noțiune	172
2. Regula (principiul) capacității de a încheia acte juridice și excepția incapacității	172
<i>Subsecțiunea a III-a. Consimțământul</i>	175
1. Noțiune și aspecte generale	175
2. Corelația dintre consimțământ și voința juridică.	
Principiile voinței juridice	177
2.1. Precizări introductive	177
2.2. Principiile voinței juridice	179
2.2.1. Principiul libertății de voință (libertății actelor juridice)	179
2.2.2. Principiul voinței reale	181
3. Cerințele valabilității consimțământului	183
3.1. Precizări introductive	183
3.2. Consimțământul să provină de la o persoană cu discernământ	183
3.3. Consimțământul să fie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice (<i>animo contrahendi negotii</i>)	185
3.4. Consimțământul să fie liber, adică să nu fie alterat de vreun viciu de consimțământ	186
4. Eroarea	187
4.1. Noțiune	187
4.2. Clasificare	187
4.2.1. Eroarea esențială și eroarea neesențială	187
4.2.2. Eroarea de fapt și eroarea de drept	190
4.2.3. Eroarea scuzabilă și eroarea nescuzabilă	191
4.3. Structura și proba erorii esențiale	193
4.4. Cerințele erorii pentru a fi viciu de consimțământ	193
4.5. Sancțiuni	194
5. Dolul	196
5.1. Noțiune	196
5.2. Structura dolului	198
5.3. Cerințele dolului	199
5.4. Sancțiuni	200
5.5. Proba dolului	201

6. Violența	202
6.1. Noțiune	202
6.2. Clasificare	202
6.3. Structura violenței	203
6.4. Cerințele violenței	203
6.5. Sancțiune	206
6.6. Proba violenței	206
7. Leziunea	207
7.1. Noțiune	207
7.2. Structura leziunii	207
7.3. Domeniul de aplicare	208
7.4. Sancțiune	210
8. Comparatie între viciile de consimțământ	212
<i>Subsecțiunea a IV-a. Obiectul actului juridic civil</i>	213
1. Noțiune	213
2. Cerințele valabilității obiectului actului juridic civil	214
2.1. Enumerarea cerințelor valabilității obiectului actului juridic civil	214
2.2. Obiectul să fie determinat sau determinabil	215
2.3. Obiectul să fie licit	216
2.4. Obiectul să existe	217
2.5. Obiectul să fie posibil	219
2.6. Obiectul să fie în circuitul civil	220
2.7. Obiectul să fie o faptă personală a celui care se obligă	220
2.8. Existența autorizației administrative sau judiciare ori a altei cerințe prevăzute de lege	221
<i>Subsecțiunea a V-a. Cauza (scopul) actului juridic civil</i>	222
1. Noțiune	222
2. Cerințele valabilității cauzei actului juridic civil	223
2.1. Enumerarea cerințelor valabilității cauzei actului juridic civil	223
2.2. Cauza să existe	224
2.3. Cauza să fie licită	224
2.4. Cauza să fie morală	226
3. Proba cauzei	227

<i>Subsecțiunea a VI-a. Forma actului juridic civil</i>	228
1. Considerații generale	228
1.1. Noțiunea de formă a actului juridic civil	228
1.2. Principiul consensualismului	228
1.3. Clasificarea condițiilor de formă ale actului juridic civil	229
2. Forma <i>ad validitatem</i>	229
3. Forma <i>ad probationem</i>	236
4. Forma pentru opozabilitate față de terți (<i>ad opposabilitatem</i>)	237
<i>Subsecțiunea a VII-a. Modalitățile actului juridic civil</i>	240
1. Termenul	240
1.1. Noțiune	240
1.2. Clasificare	240
1.2.1. Termen suspensiv și termen extinctiv	240
1.2.2. Termen în favoarea debitorului, termen în favoarea creditorului și termen în favoarea ambelor părți	240
1.2.3. Termen voluntar (convențional), termen legal și termen jurisdicțional	241
1.2.4. Termen cu scadență certă și termen cu scadență incertă	243
1.3. Efecte	243
1.3.1. Precizări introductive	243
1.3.2. Efectele termenului suspensiv	243
1.3.3. Efectele termenului extinctiv	247
2. Condiția	247
2.1. Noțiune	247
2.2. Clasificare	248
2.2.1. Condiție suspensivă și condiție rezolutorie	248
2.2.2. Condiție cazuală, condiție mixtă și condiție potestativă	249
2.2.3. Condiție pozitivă și condiție negativă	251
2.2.4. Alte clasificări	252
2.3. Efectele condiției	253
2.3.1. Aspecte generale	253
2.3.2. Efectele condiției suspensive	254
2.3.3. Efectele condiției rezolutorii	256

2.4. Comparație între termen și condiție	258
3. Sarcina	258
3.1. Noțiune	258
3.2. Clasificare	258
3.3. Efecte	259
3.4. Comparație între condiție și sarcină	261
<i>Secțiunea a III-a. Efectele actului juridic civil</i>	261
1. Considerații generale referitoare la efectele actului juridic civil	261
1.1. Noțiunea de efecte ale actului juridic civil	261
1.2. Determinarea efectelor actului juridic civil	262
1.3. Noțiunea și enumerarea principiilor efectelor actului juridic civil	264
2. Principiul forței obligatorii	266
2.1. Noțiune și justificare	266
2.2. Excepții	267
3. Irevocabilitatea efectelor actului juridic civil	280
3.1. Noțiune și justificare	280
3.2. Excepții	281
4. Principiul relativității efectelor actului juridic civil	288
4.1. Noțiune și justificare	288
4.2. Principiul relativității și opozabilitatea față de terți a actului juridic	288
4.3. Noțiunile de parte, terț și având-cauză	290
4.4. Excepții de la principiul relativității efectelor actului juridic civil	295
4.5. Excepții de la opozabilitatea actului juridic civil	302
5. Reprezentarea în actul juridic civil	303
5.1. Noțiune	303
5.2. Clasificarea reprezentării	304
5.3. Forma împuternicirii	306
5.4. Condițiile reprezentării	307
5.5. Efectele reprezentării. Consecințele lipsei ori depășirii împuternicirii de a reprezenta	311
5.6. Modificarea și încetarea reprezentării	314
5.7. Reprezentarea frauduloasă	317

<i>Secțiunea a IV-a. Nulitatea actului juridic civil</i>	318
1. Noțiuni generale	318
1.1. Definiția și trăsăturile nulității	318
1.2. Funcțiile nulității	320
1.3. Concepția despre nulitate	321
1.4. Clasificarea nulităților actului juridic civil	321
1.4.1. Nulitatea absolută și nulitatea relativă	321
1.4.2. Nulitatea parțială și nulitatea totală	323
1.4.3. Nulitatea expresă și nulitatea virtuală	325
1.4.4. Nulități de fond și nulități de formă	325
1.4.5. Nulități amiabile, nulități judiciare și nulități de drept. Clauzele considerate nescrise	325
1.5. Delimitarea nulității de alte sancțiuni de drept civil (de alte cauze de ineficacitate a actului juridic)	332
1.5.1. Nulitatea și rezoluțiunea	332
1.5.2. Nulitatea și rezilierea	334
1.5.3. Nulitatea și revocarea	336
1.5.4. Nulitatea și caducitatea	336
1.5.5. Nulitatea și inopozabilitatea	338
1.5.6. Nulitatea și reducățiunea	338
2. Cauzele de nulitate	340
2.1. Precizări introductive	340
2.2. Cauzele de nulitate absolută	341
2.3. Cauzele de nulitate relativă	347
3. Regimul juridic al nulității	349
3.1. Precizări introductive	349
3.2. Regimul juridic al nulității absolute	350
3.2.1. Enumerarea regulilor care guvernează regimul juridic al nulității absolute	350
3.2.2. Nulitatea absolută poate fi invocată de oricine are interes, de instanță, de procuror sau de alte organe prevăzute de lege	350
3.2.3. Nulitatea absolută este imprescriptibilă extinctiv	353
3.2.4. Nulitatea absolută, în principiu, nu poate fi acoperită prin confirmare	354

3.3. Regimul juridic al nulității relative	355
3.3.1. Enumerarea regulilor care guvernează regimul juridic al nulității relative	355
3.3.2. Nulitatea relativă poate fi invocată, în principiu, numai de persoana interesată	356
3.3.3. Nulitatea relativă este prescriptibilă pe cale de acțiune și, ca regulă, imprescriptibilă pe cale de excepție	358
3.3.4. Nulitatea relativă poate fi acoperită prin confirmare expresă ori tacită	359
3.4. Comparație de regim juridic între nulitatea absolută și nulitatea relativă	364
4. Efectele nulității	364
4.1. Considerații generale	364
4.1.1. Noțiunea de efecte ale nulității	364
4.1.2. Enumerarea principiilor efectelor nulității	366
4.2. Principiul retroactivității efectelor nulității	367
4.2.1. Noțiune	367
4.2.2. Excepții	367
4.3. Principiul restabilirii situației anterioare prin restituirea prestațiilor (<i>restitutio in integrum</i>)	368
4.3.1. Noțiune	368
4.3.2. Aspecte procesuale	369
4.3.3. Excepții de la principiul <i>restitutio in integrum</i>	370
4.3.4. Modalități de restituire a prestațiilor	372
4.4. Principiul desființării actului subsecvent ca urmare a anulării actului inițial (<i>resoluto iure dantis, resolvitur ius accipientis</i>)	377
4.4.1. Noțiune și justificare	377
4.4.2. Excepții	379
4.5. Cazurile care înlătură principiul <i>quod nullum est, nullum producit effectum</i>	384
4.5.1. Precizări prealabile	384
4.5.2. Conversiunea actului juridic	384
4.5.3. <i>Error communis facit ius</i>	387
4.5.4. Principiul răspunderii civile delictuale	388

CAPITOLUL AL IV-LEA. PRESCRIPTIA EXTINGTIVĂ ȘI DECĂDEREA _____ 390

<i>Secțiunea I. Considerații generale referitoare la prescripția extingtivă</i>	390
1. Definiția și reglementarea prescripției extingtive	390
2. Natura juridică a prescripției extingtive	391
3. Caracterul normelor care reglementează prescripția extingtivă	391
4. Invocarea prescripției extingtive	393
5. Efectul prescripției extingtive	395
5.1. Noțiune și consecințe	395
5.2. Principiile efectului prescripției extingtive	397
6. Delimitarea prescripției extingtive	400
6.1. Prescripția extingtivă și uzucapiunea	401
6.2. Prescripția extingtivă și termenul, ca modalitate a actului juridic	401
6.3. Prescripția extingtivă și decăderea	402
<i>Secțiunea a II-a. Domeniul prescripției extingtive</i>	402
1. Noțiune	402
2. Domeniul prescripției extingtive în cadrul drepturilor patrimoniale	403
2.1. Regula și excepția	403
2.2. Prescripția extingtivă și drepturile de creanță	403
2.3. Prescripția extingtivă și drepturile reale accesorii	404
2.4. Prescripția extingtivă și drepturile reale principale	405
3. Domeniul prescripției extingtive în cadrul drepturilor nepatrimoniale	407
3.1. Principiul imprescriptibilității drepturilor nepatrimoniale	407
3.2. Excepții de la principiul imprescriptibilității drepturilor nepatrimoniale	409
4. Probleme speciale referitoare la domeniul prescripției extingtive	409
4.1. Valorificarea dreptului subiectiv civil pe calea excepției (a apărării de fond)	409
4.2. Acțiunea în constatare	412
4.3. Acțiunile mixte	413
4.4. Dualitatea de acțiuni	414

4.5. Drepturile potestative (secundare) _____	416
4.6. Acțiunea în repararea (compensarea) prejudiciului moral _____	416
4.7. Acțiunea în restituirea prestațiilor executate în baza unui act juridic civil desființat, desfăcut sau ale cărui obligații au devenit imposibil de executat _____	417
4.8. Acțiunea în restituire întemeiată pe plata nedatorată și alte acțiuni în restituire _____	418
4.9. Acțiunile în materie de carte funciară _____	419
4.10. Prescripția extinctivă în materie succesorală _____	420
4.11. Alte acțiuni în justiție _____	424
<i>Secțiunea a III-a. Termenele de prescripție extinctivă</i> _____	426
1. Noțiune și clasificare _____	426
2. Termenul general de prescripție extinctivă _____	428
3. Termene speciale de prescripție extinctivă _____	429
<i>Secțiunea a IV-a. Cursul prescripției extinctive</i> _____	434
<i>Subsecțiunea I. Începutul prescripției extinctive</i> _____	434
1. Regula generală privind începutul prescripției extinctive _____	434
2. Reguli speciale privind începutul prescripției extinctive _____	434
2.1. Ipoteza dreptului la acțiunea în executarea obligațiilor de a da sau de a face _____	435
2.2. Ipoteza dreptului la acțiunea în restituirea prestațiilor _____	437
2.3. Ipoteza dreptului la acțiunea în executarea prestațiilor succesive _____	437
2.4. Ipoteza dreptului la acțiunea în materia asigurărilor contractuale _____	438
2.5. Ipoteza dreptului la acțiunea în repararea pagubei cauzate printr-o faptă ilicită și cazuri asimilate _____	438
2.6. Ipoteza dreptului la acțiunea în anularea actului juridic _____	444
2.7. Ipoteza dreptului la acțiunea în răspundere pentru vicii aparente _____	447
2.8. Ipoteza dreptului la acțiunea în răspundere pentru vicii ascunse _____	448
2.9. Alte reguli speciale privind începutul prescripției extinctive _____	451

<i>Subsecțiunea a II-a. Suspendarea prescripției extinctive</i>	456
1. Noțiune. Justificare	456
2. Cauzele de suspendare	457
2.1. Cauzele generale de suspendare	457
2.2. Cauzele speciale de suspendare	463
3. Efectele suspendării	465
3.1. Efectul general	465
3.2. Efectul special	465
3.3. Beneficiul și extinderea efectului suspendării	466
<i>Subsecțiunea a III-a. Întreruperea prescripției extinctive</i>	467
1. Noțiune. Justificare	467
2. Cauzele de întrerupere	468
3. Efectele întreruperii	475
4. Beneficiul și extinderea efectului întreruptiv	477
<i>Subsecțiunea a IV-a. Repunerea în termenul de prescripție extintivă</i>	477
1. Noțiune. Justificare	477
2. Domeniul repunerii în termenul de prescripție extintivă	478
3. Termenul pentru repunerea în termenul de prescripție extintivă	479
4. Efectul repunerii în termenul de prescripție extintivă	479
<i>Subsecțiunea a V-a. Împlinirea prescripției extinctive</i>	481
1. Precizări prealabile	481
2. Regulile de stabilire a momentului împlinirii prescripției extinctive	481
<i>Secțiunea a V-a. Decăderea</i>	483
1. Noțiune. Clasificarea termenelor de decădere	483
2. Domeniul de aplicare	484
3. Regimul juridic al termenelor de decădere	488
4. Efectele decăderii	490
TESTE-GRILĂ	493
RĂSPUNSURI	543

3) Bunuri comune ale soților și bunuri proprii¹

În cadrul regimului comunității legale², *bunurile comune* sunt acele bunuri dobândite în timpul căsătoriei de oricare dintre soți (art. 339 C.civ.), cu excepția cazurilor prevăzute de art. 340 C.civ.

Bunurile proprii ale fiecărui soț sunt:

- bunurile dobândite prin moștenire legală, legat sau donație, cu excepția cazului în care dispunătorul a prevăzut, în mod expres, că ele vor fi comune;
- bunurile de uz personal;
- bunurile destinate exercitării profesiei unuia dintre soți, dacă nu sunt elemente ale unui fond de comerț care face parte din comunitatea de bunuri;
- drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală asupra creațiilor sale și asupra semnelor distinctive pe care le-a înregistrat;
- bunurile dobândite cu titlu de premiu sau recompensă, manuscrisele științifice sau literare, schițele și proiectele artistice, proiectele de invenții și alte asemenea bunuri;
- indemnizația de asigurare și despăgubirile pentru orice prejudiciu material sau moral adus unuia dintre soți;
- bunurile, sumele de bani sau orice valori care înlocuiesc un bun propriu, precum și bunul dobândit în schimbul acestora;
- fructele bunurilor proprii.

4) Mijloace fixe, mijloace circulante, produse și fonduri bănești

Această clasificare a bunurilor se face în funcție de rolul lor în procesul de producție, fiind un reflex juridic al unei împărțiri a bunurilor din economia politică. Ea ar prezenta un oarecare interes în ceea ce privește regimul juridic al bunurilor din patrimoniul regiilor autonome, al societăților (comerciale) și al instituțiilor publice.

Secțiunea a IV-a. Noțiuni generale privind părțile raportului juridic civil

1. Categoriile subiectelor de drept civil

Există două categorii de subiecte de drept civil:

- 1) persoanele fizice;**
- 2) persoanele juridice (numite uneori și *persoane morale*).**

¹ Această clasificare va fi cercetată pe larg la dreptul familiei. A se vedea, spre exemplu, M. AVRAM, *Drept civil. Familia*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 661 și urm. A se vedea și G. BOROI, C.A. ANGHELESCU, I. NICOLAE, *op. cit.*, vol. 1, p. 590 și urm.

² Prin convenție matrimonială poate fi ales un alt regim matrimonial decât cel al comunității legale, anume regimul separației de bunuri sau regimul comunității convenționale.

Prin *persoană fizică* se desemnează omul, privit ca titular de drepturi subiective civile și obligații civile.

Prin *persoană juridică* se desemnează entitatea care, îndeplinind condițiile prevăzute de lege, este titulară de drepturi și obligații.

Pentru a avea calitatea de persoană juridică, entitatea trebuie să întrunească, cumulativ, următoarele *cerințe* (prevăzute de art. 187 C.civ.):

- 1) să aibă o organizare de sine stătătoare;
- 2) să aibă un patrimoniu propriu;
- 3) să aibă un scop determinat, licit și moral, în acord cu interesul general.

2. Determinarea, pluralitatea și schimbarea subiectelor raportului juridic civil

2.1. Determinarea subiectelor raportului juridic civil

Prin *determinarea* subiectelor raportului juridic civil înțelegem *cunoașterea părților acestui raport*.

Pentru a determina subiectele raportului juridic civil, este necesar să facem o distincție între raporturile care au în conținutul lor drepturi subiective civile absolute și raporturile care au în conținutul lor drepturi subiective civile relative.

În cazul raporturilor civile care au în conținut *un drept absolut* (un drept real sau un drept nepatrimonial), este cunoscut sau determinat numai subiectul activ al raportului juridic, care este însuși titularul dreptului subiectiv civil absolut (de exemplu, proprietarul lucrului). Subiectul pasiv al raportului juridic este format din toate celelalte subiecte de drept civil, deci subiectul pasiv al unui asemenea raport juridic este nedeterminat.

În cazul raporturilor civile care au în conținut *un drept relativ* (un drept de creanță), sunt determinate atât subiectul activ (numit *creditor*), cât și subiectul pasiv (numit *debitor*). Spre exemplu, într-un raport juridic născut dintr-un contract de depozit, sunt determinate atât subiectul activ (deponentul), cât și subiectul pasiv (depozitarul).

Subliniem că în literatura de specialitate s-a afirmat că, în cazul raporturilor juridice care au în conținut un drept de proprietate, numai subiectul activ (proprietarul) ar fi determinat încă din momentul nașterii raportului juridic, iar determinarea subiectului pasiv ar interveni ulterior, anume atunci când o persoană ar încălca obligația generală și negativă de abținere de la stânjenirea exercițiului dreptului de proprietate de către titular¹.

Afirmația, în privința determinării ulterioare a subiectului pasiv, este însă inexactă, deoarece, în momentul nesocotirii dreptului de proprietate de către o

¹ A. IONAȘCU, *Drept civil. Partea generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963, p. 37; P.M. COSMOVICI, *op. cit.*, p. 59.

persoană, se naște un raport juridic distinct (un raport obligațional) de raportul juridic real, având în conținutul său dreptul subiectiv de a trage la răspundere pe cel care a încălcat dreptul de proprietate, precum și obligația corelativă ce revine celui care a încălcat dreptul de proprietate de a restabili situația anterioară, inclusiv prin repararea prejudiciului cauzat.

Spre exemplu, să presupunem că *Primus* este proprietarul unui anumit autoturism. În raportul juridic real ce are în conținut acest drept de proprietate este individualizat numai subiectul activ (*Primus*), subiectul pasiv fiind format din toate celelalte subiecte de drept civil. Dacă *Secundus* ar deteriora autoturismul respectiv, atunci s-ar naște un raport juridic obligațional, în al cărui conținut intră dreptul lui *Primus* de a pretinde de la *Secundus* repararea prejudiciului ce i-a fost cauzat prin fapta ilicită a acestuia.

Generalizând, putem spune că, în măsura în care printr-o *faptă ilicită cauzatoare de prejudicii* se aduce atingere unui drept absolut, se va naște un *raport juridic obligațional*, în conținutul căruia intră dreptul la repararea prejudiciului cauzat și obligația corelativă acestui drept, fiind determinate atât subiectul activ (creditorul), cât și subiectul pasiv (debitorul)¹.

2.2. Pluralitatea subiectelor raportului juridic civil

2.2.1. Precizări prealabile

În circuitul civil, cele mai multe situații sunt acelea în care raportul juridic civil se stabilește între o persoană, ca *subiect activ* (persoana care dobândește sau deține dreptul subiectiv civil ce intră în conținutul raportului juridic civil), și o altă persoană, ca *subiect pasiv* (persoana căreia îi incumbă obligația civilă ce intră în conținutul raportului juridic civil). Sub aspectul subiectelor sale, se spune că un asemenea raport juridic civil este *simplic*.

Există însă și situații în care raportul juridic civil se stabilește între mai multe persoane, fie ca subiecte active, fie ca subiecte pasive, vorbindu-se astfel despre *raporturi juridice civile cu pluralitate de subiecte*.

Pluralitatea poate fi:

- 1) *activă* (mai multe subiecte active);
- 2) *pasivă* (mai multe subiecte pasive); sau
- 3) *mixtă* (mai multe subiecte active și mai multe subiecte pasive).

În cazul *raporturilor juridice civile nepatrimoniale*, pluralitate pasivă nu prezintă interes; subiectul pasiv, fiind nedeterminat, este constituit din pluralitatea celorlalte subiecte de drept civil, cu excepția subiectului activ; pluralitatea activă

¹ A se vedea GH. BELEIU, *op. cit.*, p. 66.

este mai rară, întâlnindu-se totuși în raporturile nepatrimoniale ce decurg din creația intelectuală și prezentându-se sub forma *coautoratului*¹.

Cât privește *raporturile juridice civile patrimoniale*, urmează să deosebim după cum acestea au în conținut un drept real sau un drept de creanță. Astfel:

- în cazul *raporturilor juridice reale*, pluralitatea pasivă nu prezintă interes (subiectul pasiv este plural, nedeterminat), însă poate exista pluralitate activă;
- în cazul *raporturilor obligaționale* (de creanță) poate exista atât pluralitate activă, cât și pluralitate pasivă, dar și mixtă².

2.2.2. Pluralitatea subiectelor în cazul raporturilor reale

În cazul raporturilor juridice civile reale, având în conținut dreptul de proprietate³, *subiectul pasiv* este constituit din pluralitatea celorlalte subiecte de drept civil, mai puțin titularul dreptului de proprietate. *Subiectul activ* poate să fie o singură persoană (proprietate exclusivă) ori poate să fie alcătuit din mai multe persoane (proprietate comună). *Pluralitatea activă* există deci, în cazul proprietății comune, sub forma mai multor titulari ai dreptului de proprietate asupra unui lucru sau asupra unei mase de lucruri; aceasta este posibilă atât în materia dreptului de proprietate, cât și în cazul celorlalte drepturi reale.

Potrivit art. 632 alin. (1) C.civ., *proprietatea comună* poate să îmbrace una dintre următoarele două forme: proprietatea pe cote-părți (coproprietatea) și proprietatea în devălmășie (devălmășia).

1) Proprietatea pe cote-părți (coproprietatea) presupune că mai multe persoane (care poartă denumirea de *coproprietari*) dețin în proprietate un lucru, câteva lucruri determinate sau o universalitate de bunuri, fiecare dintre coproprietari având o *cotă-parte ideală și abstractă din dreptul de proprietate*, dar neavând o parte determinată din lucrul privit în materialitatea lui ori, după caz, neavând un anumit lucru sau anumite lucruri din universalitatea respectivă⁴. Spre exemplu: *Primus* și *Secundus* cumpără împreună o casă, convenind ca fiecare să aibă câte o cotă de 1/2 din dreptul de proprietate asupra casei respective; de asemenea, moștenitorii unei persoane dețin patrimoniul succesoral în coproprietate până la data efectuării partajului succesoral etc.

¹ În cazul coautoratului, deosebim, pe de o parte, *opera comună divizibilă*, adică opera comună care a fost creată de mai multe persoane, fiecare având o contribuție determinată, iar, pe de altă parte, *opera comună indivizibilă*, situație în care contribuția coautorilor este nedeterminată.

² A se vedea și G. BOROI, C.A. ANGHELESCU, I. NICOLAE, *op. cit.*, vol. 1, p. 67.

³ Problemele se pun în mod asemănător și în cazul raporturilor juridice având în conținut celelalte drepturi reale.

⁴ Potrivit art. 634 C.civ.: „(1) Fiecare coproprietar este titularul exclusiv al unei cote-părți din dreptul de proprietate și poate dispune în mod liber de aceasta în lipsă de stipulație contrară. (2) Cotele-părți sunt prezumate a fi egale, până la proba contrară (...)”.

2) Prin *proprietatea în devălmășie (devălmășia)*¹ se desemnează acea formă de proprietate comună care se caracterizează prin faptul că, prin efectul legii sau în temeiul unui act juridic, titularii *nu au precizată cota-parte ce ar reveni fiecăruia din drept, ci acesta este nefracționat*, deci dreptul de proprietate nu este divizat și, cu atât mai mult, nici lucrul sau lucrurile nu sunt fracționate. Ca exemplu de devălmășie, menționăm proprietatea soților asupra bunurilor comune dobândite în timpul căsătoriei în cadrul regimului comunității legale. Devălmășia poate izvorî și dintr-un act juridic, spre exemplu, doi parteneri de viață convin ca bunurile pe care le-ar dobândi oricare dintre ei în timpul parteneriatului să fie proprietatea lor comună în devălmășie.

Proprietatea comună, în oricare dintre cele două forme, încetează prin *partaj (împărțeață) voluntar sau judiciar*, cu excepția proprietății comune pe cote-părți forțate², care poate înceta numai prin partaj voluntar, nu și judiciar [art. 632 alin. (3) C.civ.]³.

2.2.3. Pluralitatea subiectelor în cazul raporturilor de creanță

În cazul raporturilor juridice civile obligaționale (numite și de obligații sau chiar de creanță), pluralitatea poate să fie *activă* (mai mulți creditori), *pasivă* (mai mulți debitori) sau *mixtă* (mai mulți creditori și mai mulți debitori).

Pluralitatea de subiecte în cazul raporturilor obligaționale poate îmbrăca *trei forme*:

1) obligațiile divizibile;

¹ Potrivit art. 667 C.civ.: „Există proprietate în devălmășie atunci când, prin efectul legii sau în temeiul unui act juridic, dreptul de proprietate aparține concomitent mai multor persoane fără ca vreuna dintre acestea să fie titularul unei cote-părți determinate din dreptul de proprietate asupra bunului sau bunurilor comune”.

² Spre exemplu: coproprietatea asupra părților comune din clădirile cu mai multe etaje sau apartamente ce aparțin unor proprietari diferiți; coproprietatea asupra bunurilor comune necesare sau utile pentru folosirea a două imobile vecine, care aparțin unor proprietari diferiți (anumite bunuri care se găsesc pe linia de demarcație a două proprietăți, precum fântâni, poteci, izvoare, drumuri etc.); coproprietatea asupra bunurilor comune afectate utilizării a două sau a mai multor fonduri (cum ar fi o centrală termică sau alte instalații care deservește două sau mai multe clădiri, un drum comun într-un cartier de locuințe etc.); coproprietatea despărțiturilor comune (zidul comun, șanțul comun și gardul comun); proprietatea periodică; coproprietatea asupra bunurilor considerate ca fiind amintiri de familie (art. 646 C.civ.) etc.

³ Potrivit art. 671 C.civ.: „(1) Partajul este inadmisibil în cazurile prevăzute de secțiunile a 3-a (Coproprietatea forțată – *n.n.*) și a 4-a (Proprietatea comună în devălmășie – *n.n.*) din prezentul capitol, precum și în alte cazuri prevăzute de lege. (2) Cu toate acestea, partajul poate fi cerut în cazul părților comune din clădirile cu mai multe etaje sau apartamente atunci când aceste părți încetează de a mai fi destinate folosinței comune. (3) În cazul proprietății periodice și în celelalte cazuri de coproprietate forțată, partajul este posibil numai prin bună învoială”.

- 2) obligațiile solidare; și
- 3) obligațiile indivizibile¹.

2.2.3.1. *Obligația divizibilă*

Obligația divizibilă (numită uneori și *obligație conjunctă*), definită de art. 1422 C.civ., este aceea care leagă mai mulți creditori sau mai mulți debitori, între care creanța sau, după caz, datoria este divizibilă. Așadar:

- *obligația este divizibilă între mai mulți debitori* atunci când aceștia sunt obligați față de creditor (în caz de pluralitate pasivă) sau față de mai mulți creditori (în caz de pluralitate mixtă) la aceeași prestație, dar fiecare dintre ei nu poate fi constrâns la executarea obligației decât separat și în limita părții sale din datorie;
- în mod corespunzător, *obligația este divizibilă între mai mulți creditori* atunci când fiecare dintre aceștia nu poate să ceară de la debitorul comun (în caz de pluralitate activă), respectiv de la fiecare dintre debitorii comuni (în caz de pluralitate mixtă) decât executarea părții sale din creanță.

Subliniem că, în dreptul civil, *divizibilitatea reprezintă regula* în materie de obligații cu pluralitate de subiecte. În consecință, divizibilitatea nu trebuie prevăzută în mod expres, ci se subînțelege. Deci, ori de câte ori nu există una dintre cele două excepții (solidaritatea sau indivizibilitatea), obligațiile sunt divizibile (*prezumția de divizibilitate* – art. 1424 C.civ.).

Anumite obligații sunt, *prin natura lor, divizibile*, de exemplu, obligațiile privind plata unei sume de bani ori obligațiile rezultate din fapta delictuală cu pluralitate de cauze (art. 1371 C.civ.). *Obligațiile de a da sunt, de regulă, divizibile*; de exemplu, în materia *coproprietății obișnuite*, regula este divizibilitatea obligațiilor coproprietarilor față de o terță persoană, în lipsa unei dispoziții legale exprese sau a unei stipulații contrare; astfel, fiecare coproprietar poate transmite numai cota sa parte din dreptul de proprietate, iar fiecare dobânditor primește o fracțiune din dreptul de proprietate².

¹ Din perspectiva pluralității de subiecte, este preferabil să se analizeze împreună cele trei categorii de obligații; concepția legiuitorului, care reglementează obligațiile divizibile și indivizibile într-un capitol, iar obligațiile solidare într-un capitol distinct, este susceptibilă de a produce confuzii.

² Să presupunem că o persoană ar fi îndreptățită să pretindă, pe temeiul gestiunii de afaceri, suma de 6.000 lei pentru cheltuielile necesare efectuate cu un bun aflat în coproprietatea altor două persoane, fiecare având o cotă-parte de 1/2. Gerantul trebuie să solicite de la fiecare coproprietar câte 3.000 lei, nefiind îndreptățit să ceară obligarea doar a unuia dintre ei la plata întregii sume, deoarece obligațiile celor doi sunt divizibile. Nu este necesară exercitarea a două acțiuni distincte împotriva fiecăruia dintre coproprietari, ci gerantul poate să formuleze o singură cerere de chemare în judecată, cuprinzând însă două capete principale de cerere (printr-unul să solicite 3.000 lei de la un coproprietar, iar prin celălalt să solicite alți 3.000 lei de la celălalt coproprietar), deoarece obligațiile coproprietarilor au aceeași cauză, deci, potrivit art. 59 C.proc.civ., poate exista coparticipare procesuală pasivă.

De asemenea, art. 1423 C.civ. instituie și *prezumția de egalitate*, potrivit căreia, dacă prin lege ori prin contract nu se dispune altfel, debitorii unei obligații divizibile sunt ținuti față de creditor în părți egale, iar creditorii pot solicita de la debitor/debitori părți egale din valoarea creanței datorate.

De exemplu:

1) divizibilitate activă înseamnă că, dacă *Primus* și *Secundus* îl împrumută pe *Tertius* cu 10.000 de lei, la scadență, în lipsă de stipulație contrară, *Primus* va fi îndreptățit să solicite de la *Tertius* doar partea sa din creanță, adică 5.000 de lei, iar *Secundus* va putea să îi ceară lui *Tertius* 5.000 de lei;

2) divizibilitate pasivă înseamnă că, dacă *Primus* îi împrumută pe *Secundus* și *Tertius* cu 12.000 de lei, la scadență, în lipsă de stipulație contrară, datoria se va împărți între cei doi debitori, astfel încât *Secundus* este ținut să-i plătească lui *Primus* doar partea ce-i revine din datorie, adică 6.000 de lei, iar *Tertius* va fi ținut să-i plătească lui *Primus* diferența de 6.000 de lei;

3) ca exemplu de divizibilitate mixtă, să presupunem că *Primus* și *Secundus* îi împrumută pe *Tertius* și *Quartius* cu suma de 18.000 de lei; la scadență, *Primus* nu poate pretinde decât 9.000 de lei, *Secundus* nu poate pretinde decât 9.000 de lei, respectiv *Tertius* nu poate fi obligat decât la restituirea sumei de 9.000 de lei, ca de altfel și *Quartius*. În ceea ce ne privește, considerăm că suma datorată fiecărui creditor urmează a fi plătită în mod egal de ambii debitori, ceea ce înseamnă că *Primus* este îndreptățit să primească de la *Tertius* 4.500 de lei și de la *Quartius* 4.500 de lei, la fel cum *Secundus* este îndreptățit să primească de la *Tertius* 4.500 de lei și de la *Quartius* 4.500 de lei. Dacă s-ar admite că unul dintre creditori poate obține partea sa din creanță de la oricare dintre debitori, ar însemna în realitate o combinație de divizibilitate activă cu solidaritate pasivă prin raportare la fiecare creditor. Însă *raportul juridic caracterizat prin divizibilitate mixtă* poate fi asimilat cu situația în care ar exista două raporturi juridice distincte născute, pe de o parte, între unul dintre creditori și cei doi debitori, iar, pe de altă parte, între celălalt creditor și cei doi debitori. Altfel spus, dacă *Primus* i-ar fi împrumutat pe *Tertius* și *Quartius* cu suma de 9.000 de lei și, printr-un alt act juridic, *Secundus* i-ar fi împrumutat pe cei doi debitori ținuti divizibil cu suma de 9.000 de lei, *Primus* ar fi putut obține câte 4.500 de lei de la fiecare dintre cei doi debitori, iar *Secundus* ar fi putut obține câte 4.500 de lei de la fiecare dintre cei doi debitori.

Desigur că de la regula divizibilității obligațiilor coproprietarilor pot exista și excepții, spre pildă, *solidaritatea obligațiilor coproprietarilor față de o terță persoană, în temeiul legii*: să presupunem că un edificiu, deținut în coproprietate de două persoane, prin ruina sa, cauzează unui terț un prejudiciu de 10.000 lei; într-o asemenea ipoteză, pe temeiul art. 1382 C.civ., coproprietarii sunt ținuti să răspundă solidar pentru acoperirea prejudiciului – G. BOROI, C.A. ANGHELESCU, I. NICOLAE, *op. cit.*, vol. 1, p. 817.

În ceea ce privește *efectele obligației divizibile*¹, reținem că:

- fiecare dintre debitori poate fi obligat la executare separat și numai pentru partea sa de datorie;
- fiecare dintre creditori poate să ceară de la debitorul comun numai partea sa de creanță;
- ca regulă, creditorilor/debitorilor unei obligații divizibile le revin părți egale din creanță/datorie;
- creditorul suportă insolvabilitatea debitorului, acesta neputând să îi urmărească pe debitorii solvabili pentru partea celui insolvabil;
- punerea în întârziere a unui debitor, de drept sau la cererea creditorului, ori întreruperea prescripției față de acesta nu produce efecte cu privire la ceilalți debitori;
- punerea în întârziere sau întreruperea prescripției realizată de unul dintre creditori nu produce efecte și în favoarea celorlalți creditori;
- plata făcută de către unul dintre debitori nu influențează partea din datorie ce revine celorlalți debitori;
- obligația divizibilă prin natura ei, care nu are decât un singur debitor și un singur creditor, trebuie să fie executată între aceștia ca și cum ar fi indivizibilă, însă ea rămâne divizibilă între moștenitorii fiecăruia dintre ei (art. 1427 C.civ.);
- excepțiile pe care le poate opune unul dintre debitori nu au consecințe cu privire la datoria celorlalți debitori care nu le pot invoca;
- novația, remiterea de datorie, compensația ori confuziunea consimțită sau care operează în privința unui debitor nu produce efecte față de ceilalți debitori;
- fiecare dintre debitori poate încheia acte de dispoziție asupra titlului creanței fără a afecta datoria celorlalți;
- fiecare dintre creditori poate să cesioneze partea sa din creanță;
- dacă unul dintre debitori a consimțit o clauză penală, exigibilitatea ei nu se va putea extinde și în privința celorlalți debitori²;
- eventualele termene sau condiții consimțite unui debitor nu se vor răsfrânge și asupra altor debitori.

¹ A se vedea și G. BOROI, C.A. ANGHELESCU, I. NICOLAE, *op. cit.*, vol. 1, p. 70-71.

² Potrivit art. 1543 C.civ., atunci când obligația principală este divizibilă, penalitatea este, de asemenea, divizibilă, fiind suportată numai de codebitorul care este vinovat de neexecutare și numai pentru partea de care acesta este ținut; atunci când clauza penală a fost stipulată pentru a împiedica o plată parțială, iar unul dintre codebitori a împiedicat executarea obligației în totalitate, întreaga penalitate poate fi cerută acestuia din urmă, iar de la ceilalți codebitori numai proporțional cu partea fiecăruia din datorie, fără a limita regresul acestora împotriva celui care nu a executat obligația.

2.2.3.2. *Obligația solidară*

Obligația solidară este aceea în care fiecare creditor poate cere debitorului comun întreaga datorie (solidaritate activă) sau fiecare debitor este ținut și poate fi obligat la plata întregii datorii (solidaritate pasivă).

1) *Solidaritatea activă* constă, deci, în posibilitatea fiecărui creditor solidar de a cere de la debitorul comun plata întregii creanțe datorate; plata făcută de debitor unuia dintre creditorii solidari îl liberează față de toți ceilalți creditori solidari, iar creditorul care a încasat toată creanța (care poate da chitanță liberatorie pentru tot) este obligat să o împartă cu ceilalți creditori (art. 1434 C.civ.)¹.

De exemplu, *Primus* și *Secundus* îl împrumută pe *Tertius* cu suma de 10.000 de lei, în contractul de împrumut părțile prevăzând solidaritatea activă; aceasta înseamnă că, la scadență, oricare dintre cei doi creditori poate cere întreaga sumă de 10.000 de lei de la *Tertius*, care, după ce plătește unuia dintre ei, se liberează și față de celălalt.

Subliniem că debitorul poate plăti, la alegerea sa, oricăruia dintre creditorii solidari, liberându-se astfel față de toți, însă numai atât timp cât niciunul dintre creditori nu l-a urmărit în justiție. În acest din urmă caz, debitorul nu se poate libera decât plătind creditorului reclamant (art. 1437 C.civ.).

Este de reținut că solidaritatea activă poate să se nască numai din convenția părților sau din testament, deci *dintr-un act juridic*, în care este *stipulată în mod expres* (art. 1435 C.civ.).

În ceea ce privește *efectele solidarității active în raporturile dintre moștenitorii creditorului solidar*, art. 1442 C.civ. prevede că obligația în favoarea unui creditor solidar se împarte de drept între moștenitorii săi. Cu alte cuvinte, solidaritatea încetează prin decesul unuia dintre creditorii solidari; prin urmare, obligația este divizibilă în raporturile dintre moștenitorii creditorului decedat.

Potrivit art. 1436 alin. (1) C.civ., creditorii solidari sunt prezumați a-și fi încredințat reciproc puterea de a acționa pentru gestionarea și satisfacerea interesului lor comun; din existența *mandatului tacit reciproc de reprezentare pentru actele făcute în interesul comun al creditorilor* rezultă următoarele:

a) întreruperea sau suspendarea prescripției în privința unuia dintre creditorii solidari profită și celorlalți creditori solidari (art. 1441 C.civ.);

b) hotărârea judecătorească obținută de unul dintre creditori împotriva debitorului comun profită și celorlalți creditori solidari [art. 1436 alin. (3) C.civ.];

c) punerea în întârziere făcută de unul dintre creditorii solidari produce efecte și în privința celorlalți creditori solidari [art. 1526 alin. (2) C.civ.].

Art. 1436 alin. (2) C.civ. stabilește regula potrivit căreia orice acte prin care unul dintre creditorii solidari ar consimți la reducerea ori înlăturarea drepturilor,

¹ Solidaritatea debitorilor sau creditorilor nu atrage, prin ea însăși, indivizibilitatea obligațiilor [art. 1426 alin. (1) C.civ.].

accesoriilor sau beneficiilor creanței ori ar prejudicia în orice alt mod interesele celorlalți creditori sunt inopozabile acestora din urmă; rezultă că *dreptul de re-prezentare există doar pentru realizarea sau conservarea creanței*; în schimb, un creditor solidar nu va putea face, în numele celorlalți creditori solidari, niciun alt act prin care s-ar aduce atingere intereselor acestora, un asemenea act fiindu-le inopozabil; în același sens, hotărârea judecătorească pronunțată în favoarea debitorului comun nu poate fi invocată și împotriva creditorilor care nu au fost parte în proces [art. 1436 alin. (4) C.civ.].

Prin excepție de la regula inopozabilității față de ceilalți creditori solidari a actelor prin care s-ar prejudicia în orice mod interesele acestora:

a) debitorul comun poate opune unui creditor solidar compensația care a operat în raport cu un alt creditor solidar, însă numai în proporție cu partea din creanță ce revine acestuia din urmă (art. 1438 C.civ.);

b) dacă unul dintre creditorii solidari dobândește și calitatea de debitor, confuziunea nu stinge creanța solidară decât în proporție cu partea din creanță ce îi revine acelui creditor; ceilalți creditori solidari își păstrează dreptul de regres împotriva creditorului în persoana căruia a operat confuziunea, proporțional cu partea din creanță ce îi revine fiecăruia dintre ei (art. 1439 C.civ.); pentru partea din creanța solidară care s-a stins, confuziunea este opozabilă și celorlalți creditori;

c) remiterea de datorie consimțită de unul dintre creditorii solidari nu îl liberează pe debitorul comun decât pentru partea din creanță ce îi revine acelui creditor (art. 1440 C.civ.); pentru această parte, remiterea de datorie este opozabilă și celorlalți creditori¹.

2) Solidaritatea pasivă constă în posibilitatea creditorului comun de a cere oricăruia dintre codebitorii solidari executarea integrală a prestației care formează obiectul obligației (plata întregii datorii); plata făcută în întregime de către unul dintre codebitorii solidari îi liberează și pe ceilalți față de creditor (art. 1443 C.civ.), iar codebitorul care a plătit are dreptul să se îndrepte împotriva celorlalți codebitori și să le pretindă tot ceea ce a plătit peste partea sa, însă, chiar dacă acesta se subrogă în drepturile creditorului, datoria acestora față de el nu mai este solidară, ci divizibilă [art. 1456 alin. (1) C.civ.]. Potrivit art. 1456 alin. (2) C.civ., părțile ce revin codebitorilor solidari sunt prezumate ca fiind egale, dacă din convenție, lege sau din împrejurări nu rezultă contrariul.

Subliniem totuși că, spre deosebire de reglementarea anterioară, în care insolvabilitatea unuia dintre codebitorii ținută în solidar era suportată de debitorul care a plătit întreaga datorie, art. 1457 alin. (1) C.civ. prevede că *pierdere ocazionată de insolvabilitatea unuia dintre codebitorii solidari se suportă de către toți ceilalți codebitori* în proporție cu partea din datorie ce revine fiecăruia dintre ei. Cu toate acestea, potrivit art. 1457 alin. (2) C.civ., *creditorul care re-*

¹ A se vedea și G. BOROI, C.A. ANGHELESCU, I. NICOLAE, *op. cit.*, vol. 1, p. 73-74.

nunță la solidaritate sau care consimte o remitere de datorie în favoarea unuia dintre codebitori suportă partea din datorie ce ar fi revenit acestuia.

Ca exemplu de solidaritate pasivă, să presupunem că *Primus*, *Secundus* și *Tertius* săvârșesc împreună o faptă ilicită, care produce un prejudiciu în cuantum de 30.000 de lei lui *Quartius*, angajându-se astfel răspunderea lor civilă delictuală. Potrivit art. 1370 și art. 1382 C.civ., cei trei vor răspunde solidar față de victimă, deci *Quartius* poate pretinde de la oricare dintre cei trei autori ai faptei ilicite plata întregii sume de 30.000 de lei (în mod normal, prin cererea de chemare în judecată se solicită obligarea, în solidar, a tuturor autorilor faptei ilicite la plata despăgubirilor pentru prejudiciul cauzat, iar hotărârea va putea fi executată împotriva oricăruia dintre pârâții obligați în solidar, desigur, pentru întreaga sumă), iar cel care plătește lui *Quartius* (să zicem, *Primus*) are dreptul să se îndrepte împotriva celorlalți doi, cerând însă de la fiecare câte 10.000 de lei, deoarece obligația lui *Secundus* și *Tertius* față de *Primus* nu este solidară, ci divizibilă.

În același exemplu, insolabilitatea lui *Tertius* va fi suportată de către *Primus* și *Secundus* proporțional cu partea din datorie ce revine fiecăruia (în speță, în mod egal), deci, după ce a plătit întreaga datorie, *Primus* va fi îndreptățit să îi solicite lui *Secundus* 15.000 de lei. Dacă însă *Quartius* a renunțat la solidaritate sau a consimțit o remitere de datorie în favoarea lui *Tertius*, creditorul *Quartius* va suporta partea din datorie ce ar fi revenit acestuia, adică 10.000 lei, ceea ce înseamnă că *Primus* nu va fi ținut să îi plătească lui *Quartius* decât 20.000 lei, iar dacă i-a plătit întreaga sumă de 30.000 lei, va fi îndreptățit să îi solicite lui *Quartius* restituirea sumei de 10.000 lei.

Potrivit art. 1445 teza finală C.civ., solidaritatea pasivă se poate naște fie din lege (ca în exemplul de mai sus)¹, fie dintr-un *act juridic* (convenția expresă a

¹ În materia *răspunderii civile delictuale* sunt relevante următoarele texte:

– art. 1382 C.civ. prevede că „cei care răspund pentru o faptă prejudiciabilă sunt ținuți solidar la reparație față de cel prejudiciat”;

– potrivit art. 1369 C.civ., „cel care l-a îndemnat sau l-a determinat pe altul să cauzeze un prejudiciu, l-a ajutat în orice fel să îl pricinuiască sau, cu bună știință, a tănuțit bunuri ce proveneau dintr-o faptă ilicită ori a tras foloase din prejudicierea altuia răspunde solidar cu autorul faptei”, la fel răspunde „cel care, în orice fel, a împiedicat ori a întârziat chemarea în judecată a autorului faptei ilicite”;

– potrivit art. 1370 C.civ., „dacă prejudiciul a fost cauzat prin acțiunea simultană sau succesivă a mai multor persoane, fără să se poată stabili că a fost cauzat sau, după caz, că nu putea fi cauzat prin fapta vreuneia dintre ele, toate aceste persoane vor răspunde solidar față de victimă”;

– conform art. 1371 alin. (1) C.civ., „în cazul în care victima a contribuit cu intenție sau din culpă la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu le-a evitat, în tot sau în parte, deși putea să o facă, cel chemat să răspundă va fi ținut numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o”.

Una dintre trăsăturile juridice ale obligației solidare pasive este aceea ca prejudiciul să fie provocat prin aceeași faptă ilicită și să fie cauzat în comun de autorii acesteia, prezentând

unei împrejurări esențiale avute în vedere la data încheierii contractului;

c) dreptul de a obține anularea se stinge dacă executarea actului s-a realizat, în termen de 3 luni de la notificare, așa cum îl înțelegea partea aflată în eroare.

157. Adaptarea contractului în cazul erorii esențiale:

a) poate interveni după trecerea a 3 luni de la data primirii cererii de chemare în judecată, chiar dacă nu s-a dispus anularea contractului;

b) nu poate interveni atunci când riscul de eroare ar fi trebuit asumat de către partea ce o invocă;

c) poate interveni atunci când eroarea privește simplele motive ale contractului, dacă acestea au fost considerate determinante prin voința părților.

158. În cazul contractelor cu titlu oneros, viciul de consimțământ al erorii se poate invoca:

a) și de partea contractantă care nu a fost în eroare;

b) dacă partea cocontractantă știa ori, după caz, trebuia să știe că elementul fals reprezentat era esențial (hotărâtor) pentru încheierea actului juridic civil respectiv;

c) numai dacă partea contractantă nu a fost și ea în eroare.

159. În cazul dolului:

a) elementul obiectiv poate consta numai într-o acțiune;

b) este vorba de o eroare provocată;

c) sancțiunea incidentă este nulitatea absolută.

160. Dolul:

a) este aplicabil și actelor juridice unilaterale;

b) nu afectează valabilitatea contractului atunci când provine de la reprezentantul cocontractantului;

c) nu se presupune.

161. Dolul prin reticență:

a) atrage anularea actului juridic, chiar și atunci când eroarea nu a fost esențială;

b) atrage nulitatea absolută sau, după caz, nulitatea relativă a actului juridic civil;

c) constă într-o omisiune.

162. Spre deosebire de eroarea esențială, dolul:

a) atrage nulitatea relativă a actului juridic civil;

b) poate angaja răspunderea autorului său pentru prejudiciile cauzate;

c) este alcătuit dintr-un element subiectiv și un element obiectiv.

163. Pentru a se dispune anularea contractului, dolul:

a) poate proveni de la un terț, dar numai dacă cealaltă parte a cunoscut sau, după caz, ar fi trebuit să cunoască dolul la încheierea actului;

b) trebuie, în toate cazurile, să provină de la cealaltă parte;

c) poate proveni și de la reprezentantul, comitentul ori gerantul afacerilor celeilalte părți.

164. Nu constituie dol, deoarece lipsește elementul obiectiv:

a) provocarea unei erori din simplă neglijență, fără rea-credință;

b) dacă împrejurarea pretins ascunsă era cunoscută de cealaltă parte;

c) faptul de a profita, la încheierea actului juridic, de ignoranța sau de lipsa de experiență a unei persoane.

165. Spre deosebire de eroare:

- a) dolul nu presupune o falsă reprezentare;
- b) nulitatea relativă pentru dol nu poate fi acoperită prin confirmare;
- c) nu este necesar ca dolul să fie determinant pentru încheierea actului juridic.

166. În cazul viciului de consimțământ al violenței:

- a) temerea insuflată poate privi numai viața, persoana, onoarea sau bunurile părții amenințate;
- b) amenințarea se poate referi și la o vătămare viitoare, dacă temerea este actuală;
- c) temerea insuflată celui amenințat trebuie să fie considerabilă și actuală.

167. În materia violenței, ca viciu de consimțământ:

- a) existența acesteia se apreciază ținând cont de vârsta, starea socială, sănătatea și caracterul persoanei amenințate, aceste criterii fiind expres și limitativ prevăzute de lege;
- b) persoana amenințată poate solicita, în cadrul aceleiași acțiuni, atât anularea actului, cât și plata despăgubirilor;
- c) amenințarea poate privi și exercitarea unui drept, dacă este realizată în scopul obținerii de avantaje injuste.

168. În cazul în care o parte a profitat, la încheierea contractului, de starea de necesitate în care s-a aflat cealaltă parte:

- a) sunt aplicabile regulile de la violență;
- b) contractul este lovit de nulitate absolută, pentru cauză ilicită și imorală;
- c) sunt aplicabile regulile de la leziune.

169. Partea al cărei consimțământ a fost surprins prin dol sau violență:

- a) nu poate solicita anularea actului dacă a cerut repararea prejudiciului cauzat prin dol sau violență;
- b) nu a renunțat tacit la dreptul de a cere daune-interese atunci când a confirmat tacit actul lovit de nulitate relativă;
- c) poate solicita reducerea prestației sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptățită, numai subsidiar exercitării acțiunii în despăgubiri.

170. Violența săvârșită de reprezentantul sau prepusul celeilalte părți:

- a) se asimilează violenței care provine de la cocontractantul celui amenințat;
- b) atrage anularea contractului, chiar dacă temerea insuflată persoanei amenințate nu a fost determinantă;
- c) atrage anularea contractului numai dacă cealaltă parte a cunoscut ori ar fi trebuit să cunoască violența săvârșită de acesta.

171. Leziunea:

- a) în cazul persoanei cu capacitate de exercițiu deplină, este aplicabilă și actelor juridice bilaterale de dispoziție;
- b) presupune, în toate cazurile, o disproporție evidentă de valoare între prestații;
- c) se aplică tuturor actelor juridice încheiate de către persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă, fără încuviințarea ocrotitorului legal.

172. Leziunea în cazul persoanei majore care beneficiază de consiliere judiciară:

- a) intervine și atunci când aceasta își asumă o obligație excesivă prin raportare la starea sa patrimonială;